

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

2. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2010. 523 с.
3. Кікалішвілі М. В. Теоретико-прикладні засади формування та реалізації стратегії й тактики протидії корупційній злочинності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2021. 487 с.
4. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2018. 505 с.

Ключові слова: злочинність, корупція, привласнення, розтрата, зловживання службовим становищем.

Key words: crime, corruption, appropriation, embezzlement, abuse of official position.

МАНДРИЧЕНКО ЖАННА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ПОХІДНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ І ПОХІДНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НА ПРИКЛАДІ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУТКУ БУРШТИНУ

В будь-який період існування суспільства, злочинність завжди є його невід'ємною частиною. Це пояснюється її соціальною природою і неможливістю держави задовольнити наявні у конкретної особи або групи осіб потреби, оскільки засоби для їх задоволення перебувають під заборонаю або не регламентуються існуючою правовою системою держави. Що стосується наявних понять вказаної категорії, то в літературі виділяють наступні:

«злочинність – масовий прояв деструктивності у поведінці людей, що знаходить свій вираз у системі передбачених кримінальними законами діянь, учинених на даній території або серед членів визначених соціальних груп протягом року або його певної частини» [1, с. 24];

«злочинність – соціально-правове, історично-мінливе явище, що являє собою систему (сукупність) злочинів, учинених у відповідній державі (регіоні) за той чи інший період, у силу певних причин, та підкоряється статистичним закономірностям» [2, с. 7];

«злочинність – закономірне явище, що відображає стан суспільного організму, визначений соціально-економічними, суспільно-моральними, політичними та іншими умовами життя конкретного суспільства. Вона є не чим іншим, як побічним продуктом суспільного розвитку, результатом його патології та дезорганізації» [3, с. 17].

Детально не зупиняючись на ознаках поняття злочинності, хотілося б звернути увагу на такий властивості злочинності як похідності одних видів злочинності з інших. Вказана похідність зазвичай мотивується

корисливою метою чи бажанням забезпечити безпеку внаслідок уже вчиненого кримінального правопорушення.

Щодо можливих видів похідності, то в залежності від масштабу кримінальної протиправної діяльності, можна виділити випадки похідності кримінальних правопорушень, які змістовно пов'язані з конкретним кримінальним правопорушенням (попереднім/основним), і охоплюються єдиним злочинним умислом. Мабуть найяскравішим прикладом в цьому контексті є приклад з незаконним видобуванням бурштину. Вказаний вид незаконної діяльності з грудня 2019 року вважається злочином, що і характеризує відповідну діяльність як злочинну. Однак нас цікавить, не сам факт його добування, а подальші дії, які вчиняються з добутим бурштином, а саме: збут, придбання, передача, перевезення і переробка бурштину. Вказані маніпуляції з бурштином – обов'язкові, оскільки без них втрачається головна мета його видобутку – отримання матеріальної вигоди. В зазначеному прикладі одна злочинна дія тягне за собою інші, пов'язані з предметом попереднього злочину, і в своїй сукупності вони охоплюються єдиною метою, мотивом, і в деяких випадках умислом. Разом з тим, відповідальність за зазначені дії також передбачена діючим кримінальним законодавством, що свідчить про злочинність вказаних дій. Тобто в конкретному випадку наявне кримінальне правопорушення, яке сприяє вчиненню інших пов'язаних з ним кримінальних правопорушень – що і охоплюється поняттям похідності кримінального правопорушення/злочину або ж можливо видової похідності злочинності.

На протипагу похідності окремих кримінальних правопорушень необхідно виділити похідну злочинність. Вона характеризується вчиненням такої сукупності кримінальних правопорушень, які кількісно і якісно формують конкретний вид злочинності. І в даному випадку, зважаючи на явно протиправний характер діяльності осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, що унеможливило використання ними передбачені діючим законодавством засоби захисту у повній мірі, на відсутність можливої подальшої легальної діяльності з предметом кримінального правопорушення, а також на значну вартість результатів відповідної злочинної діяльності, – це призводять до того, що вже сама основна злочинна діяльність може стати об'єктом для інших видів злочинності. Похідність злочинності заснована на тому, що певний вид злочинності стає донором/підґрунтям/основною/об'єктом для інших її видів.

Яскравим прикладом похідності злочинності є масштабна ситуація з незаконним видобутком бурштину в Україні. Так, ми уже зазначали про похідність окремих кримінальних правопорушень, внаслідок лише видобування бурштину. Однак, всю незаконну діяльність, що стосується видобування, збуту, придбання, передачі, перевезення і переробки вказаної корисної копалини можна узагальнивши умовно назвати злочинністю пов'язану із протиправними діями з бурштином або «бурштиною» злочинністю. Вона існує завдяки фінансовому/економічному зиску, який отримують її учасники, і характеризується з однієї сторони рентабельністю вказаної діяльності, а з іншої

протиправним характером, що унеможливорює звертатись до правоохоронних органів. В наслідок цього вона викликає зацікавленість у представників організованої злочинності, які прагнуть отримати фінансові ресурси, розуміючи про обмеженість правових можливостей у представників «бурштинової» злочинності для захисту відповідної діяльності. Це в загальному призводить до вчинення насильницьких злочинів, в тому числі тяжких і особливо тяжких.

Е свою чергу, одним із методів, що використовуються організованими злочинними угрупованнями є корупційна складова. Знову ж таки, «бурштинова» злочинність, яка є рентабельною і механізм вчинення/функціонування якої є явним і низьколатентним – сприятлива середа для формування корупційної злочинності. При цьому маємо розуміти, що її наслідками будуть не тільки безперешкодне продовження діяльності «бурштинової» злочинності, однак і «розбещення» державних службовців, які замість реалізації покладених на них повноважень спочатку будуть вигадувати можливості для особистого збагачення, а потім реалізуючи наявні в них повноваження будуть намагатись уникнути відповідальності, що зовсім не відповідає задекларованим функціям як правоохоронних органів, так і державних службовців.

Важливо також розуміти і про ті технології видобутку бурштину, які використовуються – внаслідок злочинності відповідної діяльності технології, засоби і способи видобутку є максимально примітивними, що призводить до погіршення якості ґрунтів і до створення екологічних проблем на територіях незаконного видобутку бурштину, що в загальному цілком охоплюється поняттям екологічної злочинності.

Підсумовуючи, варто зауважити, що кримінальні правопорушення і злочинність мають певну тенденцію до самовідтворення. Відповідний процес перш за все залежить від особливостей «основних» кримінальних правопорушень і злочинності, які формують умови для створення інших – похідних кримінальних правопорушень і злочинності. Вказана нами особливість свідчить про можливість підвищення ефективності боротьби з злочинністю – прикладаючи зусилля для викорінення перш за все основних кримінальних правопорушень і злочинності, які є базою для похідних кримінальних правопорушень і злочинності.

Список використаних джерел:

1. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навч. посібник. Х. : Рубікон, 2000. 367 с.
2. Бандурка О. М. Преступность в Украине: причины и противодействие : монографія. Харків : «Основа», 2003. 368 с.
3. Вербенський М. Г. Транснаціональна злочинність : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2009. 356 с.

Ключові слова: злочинність, похідне кримінальне правопорушення, похідний злочин, похідна злочинність.

Key words: crime, derivative criminal offense, derivative crime, derivative crime.

Трясов Данило Андрійович	
Цивільний позов у кримінальному провадженні	373
Філімонов Микита Володимирович	
Використання цифрової інформації з відкритих джерел у кримінальному процесуальному доказуванні: постановка проблеми	377
Хімченко Олексій Сергійович	
Провідна роль прокуратури у забезпеченні законності у кримінальному провадженні в період дії воєнного стану в Україні	380
Шишацька Юлія Олегівна	
Форми залучення конфідентів до негласних слідчих (розшукових) дій	382
Шугалевич Ігор Васильович	
Щодо питання обов'язковості (необхідності врахування) постанов колегії суддів Верховного Суду.	384
Якових Євген Володимирович	
Актуальні проблеми управління арештованим майном (активами) в рамках кримінального провадження	388
Михальчук Анна Миколаївна	
Скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період	391
Підсекція 2	
Кримінологічні особливості протидії злочинності в умовах воєнного стану	394
Дрьомін Віктор Миколайович	
Кримінальні правопорушення і покарання: «кореляція невідповідності».	394
Дикий Олег Вікторович,	
Осадчий Богдан Валерійович	
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем як корупційний злочин: теоретичний аспект.	397
Мандриченко Жанна Василівна	
Щодо деяких питань похідних кримінальних правопорушень і похідної злочинності на прикладі незаконного видобутку бурштину	400
Мельничук Тетяна Володимирівна	
Нелегальна транскордонна торгівля: «мули» та «мурахи» часів російської війни в Україні	403
Федчун Наталія Олександрівна	
Особливості детермінації необережних злочинів	405